Nr 29.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om ändrad lydelse av 10 § lotteriförordningen den 19 maj 1939 (nr 207); given Stockholms slott den 19 januari 1945.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, inhämta riksdagens yttrande över härvid fogade förslag till förordning om ändrad lydelse av 10 § lotteriförordningen den 19 maj 1939 (nr 207).

GUSTAF.

Bertil Ohlin.

Förslag
till
Förordning

om ändrad lydelse av 10 § lotteriförordningen den 19 maj 1939 (nr 207).

Härigenom förordnas, att 10 § lotteriförordningen den 19 maj 1939 skall erhålla följande ändrade lydelse.

10 §.

Den, som olovligen anordnar vadhållning i samband med kapplöpning eller annan tävlan eller som, på sätt i 6 § första stycket sägs, främjar deltagande i otillåten eller utländsk sådan vadhållning, straffes med fängelse i högst ett år eller dagsböter.

Annan förseelse mot denna förordning eller med stöd av densamma meddelad föreskrift straffes med dagsböter. Beträdes någon, som förut fällts till straff för sådan förseelse, andra gången eller oftare därmed eller äro omständigheterna eljest försvårande, må till fängelse i högst ett år dömas.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1945.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19 januari 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och jordbruksdepartementen anför chefen för handelsdepartementet, statsrådet Ohlin:

I skrivelse den 17 juni 1944, nr 388, har riksdagen, under åberopande av vad som anförts i första lagutskottets av riksdagen godkända utlåtande nr 53, anhållit att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning av frågan om en skärpning av straffansvaret för anordnande utan tillstånd av vadhållning vid tävlingar.

I Sverige kom vadhållning vid hästtävlingar genom så kallad totalisator i bruk i början av 1890-talet. Sedan högsta domstolen i ett år 1895 meddelat utslag i mål om ansvar för anordnande av sådan vadhållning funnit det åtalade förfarandet icke vara av beskaffenhet att ansvar kunde därför ådömas (Nytt Juridiskt arkiv 1895 s. 290), yrkades i en vid 1896 års riksdag väckt motion sådan ändring av gällande lagbestämmelser, att all vadhållning genom totalisator måtte såsom olaglig och straffbar anses.

I skrivelse nr 103 i anledning av motionen framhöll riksdagen, att det syntes riksdagen som om den form av vadhållning, vilken totalisatorn hade till ändamål att förmedla bland den vid kapplöpning närvarande allmänheten, vore så nära besläktad med lotterispel, att de motiv, som föranlett tillkomsten av förordningen den 6 augusti 1881 angående förbud mot lotterier, även borde konsekvent leda till förbud mot vadhållning av ifrågavarande slag. Riksdagen hemställde därför, att Kungl. Maj:t måtte låta utarbeta förslag till lagbestämmelser mot användning av totalisator för vadhållning bland allmänheten i sammanhang med offentliga kapplöpningar.

Den 4 februari 1898 utfärdade Kungl. Maj:t förordning (nr 6) angående förbud mot anordnande av vadhållning medelst så kallad totalisator, enligt vilken förordning vid kapplöpning eller annan tävlan vadhållning medelst så kallad totalisator eller på annat därmed jämförligt sätt ej finge för allmänheten anordnas.

Vid såväl 1911 som 1920 års riksdagar väcktes motioner i syfte att totalisator skulle få användas vid vadhållning vid sådana hästtävlingar, som

företrädesvis befunnes ägnade att verka till hästavelns befrämjande, därvid lämplig andel av vadhållningssumman skulle få disponeras till detta ändamål. Sedan av vederbörande utskott avgivits avstyrkande utlåtanden över motionerna, fann riksdagen desamma icke föranleda någon åtgärd.

Jämväl vid 1922 års riksdag väcktes inom riksdagens båda kamrar motioner, vari framfördes enahanda önskemål som i nyss berörda motioner. Jordbruksutskottet, dit motionerna hänvisades, tillstyrkte i sitt utlåtande motionärernas hemställan, men enär riksdagens kamrar vid ärendets behandling stannade i olika beslut, föranledde motionerna ingen riksdagens åtgärd.

En annan utgång fick frågan vid 1923 års riksdag. I anledning av två likalydande motioner, nr 119 i första kammaren och nr 48 i andra kammaren, och under hänvisning till vad som anförts i jordbruksutskottets utlåtande nr 8 över motionerna anhöll riksdagen i skrivelse nr 31, att Kungl. Maj:t för beredande av medel till understöd åt landets hästavel ville medgiva, att vissa av Kungl. Maj:t godkända föreningar vid offentliga kapplöpningar och travtävlingar tillätes anordna vadhållning för allmänheten medelst totalisator, under villkor att föreningarnas vinst av totalisatorn, med skäligt avdrag för omkostnaderna, inbetalades till statsverket för främjande av den svenska hästaveln samt för övrigt under iakttagande av de bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt utfärda.

Med anledning av riksdagens skrivelse utfärdade Kungl. Maj:t den 4 maj 1923, med upphävande av 1898 års förordning, kungörelse angående anordnande av vadhållning medelst så kallad totalisator (nr 87). I kungörelsen stadgades, att vid kapplöpning eller annan tävlan vadhållning medelst så kallad totalisator eller på annat därmed jämförligt sätt icke finge för allmänheten anordnas med mindre Kungl. Maj:t därtill lämnat tillstånd. Sådant tillstånd finge lämnas allenast förening eller annan sammanslutning, som hade till ändamål att för hästavelns befrämjande hålla offentliga kapplöpningar eller travtävlingar, samt under villkor att vinsten av totalisatorn, med av Kungl. Maj:t bestämt, skäligt avdrag för omkostnaderna, inbetalades till statsverket för att användas till understöd av landets hästavel och att sökanden ställde sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, Kungl. Maj:t kunde finna erforderligt för tillståndets åtnjutande meddela. För förseelse mot kungörelsen stadgades straff av böter från och med tio till och med ettusen kronor, varjämte föreskrevs, att så mycket av insatserna, som skolat tillfalla anordnaren av vadhållningen, skulle vara förverkat.

I samband med reglering av den s. k. tippningen ersattes 1923 års kungörelse av förordningen den 7 juni 1934 (nr 237) angående vadhållning i samband med tävlingar. Sistnämnda förordning upphävdes i sin tur genom utfärdandet av den alltjämt gällande lotteriförordningen den 19 maj 1939 (nr 207).

Enligt 1 § lotteriförordningen må lotteri om penningar eller penningars värde icke utan tillstånd av Kungl. Maj:t för allmänheten anordnas i andra fall eller i annan ordning än som i förordningen för särskilda fall (2, 3 och

5 §§) stadgas. Som lotteri skall anses varje företag, däri efter lottning, gissning, vadhållning eller jämförlig av slumpen helt eller delvis beroende anordning kan av en eller flera deltagare erhållas vinst till högre värde än det, som erhålles av en var deltagare. Enligt 6 § första stycket är det förbjudet att främja deltagande i inom landet anordnat lotteri, som ej är tillåtet, eller i utländskt lotteri genom att för egen eller annans räkning utbjuda, avyttra eller eljest tillhandahålla bevis om rätt till delaktighet i lotteriet eller annan handling, avsedd för deltagande däri, genom att för egen eller annans räkning uppbära insatser i lotteriet eller förmedla insamling av insatser, genom att förmedla utbekommande av vinst från lotteriet eller genom att eljest tillhandagå annan vid deltagande i lotteriet. I 6 § andra stycket stadgas förbud mot att kungöra tillhandagående, varom i första stycket nämnts, eller att sprida inbjudan, plan, vinstförteckning, dragningslista eller liknande meddelande beträffande lotteri, som avses i 6 §, såframt ej av omständigheterna framgår, att avsikten icke är att främja deltagande i lotteriet. Vad i förordningen stadgas skall jämlikt 8 § äga tillämpning jämväl å sådant lotteri, vid vilket såsom villkor för deltagande fordras medlemskap i viss sammanslutning, därest denna tillkommit väsentligen för anordnande av lotteri eller lotteriet eljest, såsom med avseende å omfattningen eller de villkor, varunder deltagande må ske, är att jämställa med lotteri, anordnat för allmänheten. Förseelse mot lotteriförordningen straffas jämlikt 10 § första stycket med dagsböter. Vid upprepad förseelse eller då omständigheterna eljest äro försvårande må enligt andra stycket i samma paragraf till fängelse i högst ett år dömas. Då någon dömes för förseelse mot förordningen, skola jämlikt 11 § bland annat uppburna insatser förverkas till Kronan.

Med stöd av 1 § lotteriförordningen meddelar Kungl. Maj:t för ett år i sänder tillstånd för olika travsällskap, kapplöpningsklubbar och andra hästsportorganisationer att å fastställda tider och platser vid offentliga travtävlingar eller kapplöpningar anordna vadhållning medelst totalisator. Sådant tillstånd har för innevarande år lämnats 18 sällskap som anordna travtävlingar och 6 klubbar som anordna galopptävlingar. I det kungl. brev av den 22 december 1944 varigenom meddelats tillstånd att anordna vadhållning medelst totalisator vid travtävlingar har Kungl. Maj:t föreskrivit:

att det skall åligga anordnare av vadhållning medelst totalisator att av de insatser, som göras för deltagande i vadhållningen, innehålla ett belopp, motsvarande tjugu procent av insatssumman,

att anordnare av vadhållning skall äga att av sålunda innehållet belopp för anskaffande och tillhandahållande av pris vid travtävlingarna samt bestridande av andra omkostnader för desamma tillgodogöra sig vad som återstår, sedan för statsverkets räkning avdragits så stor andel, som angivits i Kungl. Maj:ts beslut den 30 maj 1941 angående viss ändring i fördelningen av vid travtävlingar inflytande totalisatormedel, samt

att propositionerna för de travtävlingar, vid vilka vadhållning medelst totalisator äger rum, skola godkännas av lantbruksstyrelsen.

Kungl. Maj:t uppdrager åt lantbruksstyrelsen att, därest särskilda omständigheter sådant påkalla, medgiva ändring av ovan angivna tider och platser för ifrågavarande travtävlingars avhållande, att utfärda närmare bestäm-

melser för anordnande och kontroll av vadhållningen medelst totalisator vid travtävlingarna, samt att avgöra meningsskiljaktighet, som kan komma att uppstå travsport- och kapplöpningsorganisationer emellan beträffande fördelningen av dagarna för utnyttjande av respektive organisationer beviljade totalisatortillstånd.

Liknande föreskrifter ha av Kungl. Maj:t meddelats i fråga om anordnande av vadhållning medelst totalisator vid galopptävlingar.

Med stöd av det lantbruksstyrelsen givna bemyndigandet har styrelsen i särskilda skrivelser till de olika hästsportorganisationerna utfärdat närmare föreskrifter för anordnande och kontroll av vadhållningen. Själva vadhållningen äger rum i enlighet med ett av stuteriöverstyrelsen den 8 maj 1923 utfärdat vadhållningsreglemente för totalisatorspel vid hästtävlingar med däri den 28 mars 1928, den 21 mars 1929 och den 18 mars 1931 beslutade ändringar samt, i förekommande fall, enligt ett av lantbruksstyrelsen den 15 januari 1937 utfärdat tillägg till samma reglemente, avseende s. k. kombinerad vadhållning å vinnare och andra häst, med däri av styrelsen den 4 maj 1938 och den 7 februari 1944 beslutade ändringar.

I två likalydande motioner till 1944 års riksdag, nämligen nr 141 i första kammaren av herr *Holmström m. fl.* och nr 221 i andra kammaren av herr *Pettersson* i Rosta *m. fl.*, hemställdes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och skyndsamt förslag om införande av skärpt straffansvar för illegal vadhållning (s. k. bookmakeri).

I motionerna erinrades inledningsvis om innehållet i 1923 års kungörelse angående anordnande av vadhållning medelst så kallad totalisator, 1934 års förordning angående vadhållning i samband med tävlingar och 1939 års gällande lotteriförordning, varefter vidare anfördes:

Som av ovanstående resumé över tidigare och nuvarande lagstiftning i detta ämne framgår, ha de svenska statsmakterna hittills icke uppmärksammat *behovet av ett särskilt och effektivt skydd mot s. k. bookmakeri.* »Bookmaker» är den internationellt brukliga termen på en person, som i samband med hästsportstävlingar driver en egen vadhållningsrörelse och sålunda träder i totalisatorns ställe gentemot de spelare, som anlita honom. Bookmakeri är — med undantag för England — förbjudet i de flesta länder där totalisator förekommer, och det kan, därest det icke från början effektivt undertryckes, utveckla sig till en ganska betydande fara för den legala totalisatorn. Bookmakern arbetar på så sätt, att han mottager insatser på de hästar, som tävla på en bana med totalisator, och därest en spelad häst vinner, utbetalar han samma odds som totalisatorn. Rent tekniskt parasiterar bookmakern alltså helt och hållet på totalisatorn, men i alla de fall, då en hos honom spelad häst icke vinner, stoppar han insatsen i egen ficka. Drivfjädern för allmänheten att spela hos en bookmaker är dels, att man tror sig kunna uppnå högre utdelning genom att icke låta insatsen gå i totalisatorn, som rent matematiskt fördelar vinsten på en segrande häst i förhållande till antalet satsade kronor, varigenom utdelningen blir lägre ju flera kronor som sättas på hästen. Dels frestar också bookmakern sitt klientel genom att han ofta lämnar längre kredit eller i varje fall accepterar insatsens erläggande i efterskott, sedan löpningen är avgjord.

Misstankar om att bookmakeri bedrives i Sverige ha länge hysts av våra

hästsportsorganisationer, och dessa misstankar ha också bekräftats av företagna undersökningar. Före den av kriget betingade avspärrningen ha sålunda alldeles säkert danska bookmakers opererat på Jägersrobanan vid Malmö, vilket bl. a. framgått vid den danska polisens avslöjande av bookmakeriaffärer i Köpenhamn. I Stockholm har vid ett tillfälle en dansk bookmaker häktats och utvisats utan att åtal anhängiggjorts. Vid andra tillfällen har polisanmälan gjorts av hästsportsorganisationerna i Stockholm, då dessa varit övertygade om att illegal vadhållning försiggått. Dessa anmälningar ha endast i ett enda fall resulterat i åtal. Detta gäller en person, som enligt hästsportsorganisationernas bestämda övertygelse sedan lång tid bedrivit en omfattande bookmakerirörelse i samband med tävlingarna på Solvalla och Ulriksdal och som flera gånger varit i polisförhör. År 1943 ställdes denna person äntligen under åtal och dömdes av polisdomstolen i Stockholm till 30 dagsböter enligt lotteriförordningens § 1. Denna dom överklagades varken av åklagaren eller bookmakern, och en prövning i högre instans av förordningens tillämplighet har följaktligen aldrig ägt rum.

Även om lotteriförordningen i och för sig alltså skulle vara tillämplig på bookmakeri, är det emellertid uppenbart, att den bereder ett mycket bristfälligt skydd mot denna ytterst farliga företeelse. Det normala straffet för brott mot lotteriförordningen är böter, och det är tydligt att detta icke kan antagas verka särskilt avskräckande på en bookmaker, som kanske omsätter betydande summor. Härtill kommer att spelaren, d. v. s. den som verkställer en insats hos en bookmaker, överhuvud icke kan nås av något som helst straff.

Skall en skärpt lagstiftning mot bookmakeri ha någon verklig nytta, bör den emellertid komma till stånd på ett så tidigt stadium som möjligt. Därest sådan illegal vadhållning en gång lyckats få fast fot, är den ytterst svår att utrota och sprider sig dessutom snabbt. Erfarenheterna från Danmark äro i detta avseende av stort intresse. Danmark är betydligt äldre som »totalisatorland» än Sverige, och lagstiftningen i hithörande frågor är ungefär likadan som hos oss. Just på grund av denna bristfälliga lagstiftning har bookmakeriet fått en ytterst betänklig utbredning i Danmark. Där operera bookmakers icke blott på själva hästsportsbanorna utan även i stor omfattning inne i Köpenhamn, där de mottaga insatser på ett stort antal mindre restauranter och kaféer. Man har t. o. m. konstaterat, att bookmakerns agenter uppsöka arbetsplatserna på avlöningsdagar och i betydande omfattning mottaga spelinsatser av arbetarna. De danska hästsportsorganisationerna ha uppskattat det belopp som på senare tid omsatts hos Köpenhamns bookmakers till ca 5 miljoner kronor årligen. Den danska polisen har på senare år gjort stora ansträngningar för att söka komma bookmakeriet till livs och bundit en avsevärd personal vid denna uppgift, dock utan något nämnvärt resultat. Förslag föreligger också i Danmark om en betydande skärpning av straffet för bookmakeri — med fängelse som normalstraff — och på initierat håll är man av den uppfattningen, att därest man på ett tidigare stadium haft tillgång till en effektivare lagstiftning, skulle situationen aldrig ha kunnat utveckla sig på sätt som skett.

Det är synnerligen intressant att med Danmark jämföra förhållandena i Norge. I sistnämnda land upplever hästsporten för närvarande en högkonjunktur som vida överträffar de övriga skandinaviska länderna. Trots detta ha inga tendenser till bookmakeri kunnat spåras i samband med de norska tävlingarna. Detta står alldeles säkert i samband med det förhållandet, att totalisatorn i Norge redan från första stund åtnjutit ett effektivt skydd mot illegalt spel, i det normalstraffet för sådana förseelser i den norska lagen är fängelse.

I Sverige torde enligt initierat omdöme förhållandena nu ligga så till, att bestämda tendenser till bookmakeri visserligen kunnat spåras, men att denna illegala verksamhet ännu icke vunnit någon större utbredning eller hunnit organiseras i fastare former. Det borde därför finnas stora utsikter att kunna effektivt komma till rätta med denna företeelse, därest dels en tydlig definition av begreppet bookmakeri införes i lagen och dels och framförallt straffansvaret för sådana förseelser skärpes. För att nå detta mål bör frihetsstraff införas som det normala straffet för den, som gör sig skyldig till bookmakeri, och böter endast förekomma som undantag. All erfarenhet talar nämligen för, att bötesstraff icke verkar avskräckande på en person, som ägnar sig åt en sådan hantering som bookmakeri. Även för möjligheten att kunna effektivt utreda ett sådant brott är en straffskärpning starkt påkallad. Bookmakeri hör till de brottstyper, vilka äro mycket svåra att utreda och förebringa bevisning om. Därest endast bötesstraff är det normala, kan husrannsakan icke företagas av polismyndigheten, och enligt praxis kvarhålles en misstänkt person icke hos polisen, därest frihetsstraff ej är det normala straffet för brottet. En bookmaker som driver sin rörelse i större skala kan säkerligen antagas föra något slags anteckningar över sina transaktioner. Utan möjlighet att företaga kropps- eller husrannsakan bli svårigheterna att föra bevis mot den misstänkte orimligt stora, liksom denne också har betydande möjligheter att varna sitt klientel, därest han icke kan kvarhållas hos polisen under utredningens gång. Därjämte torde det böra allvarligt övervägas, huruvida icke straffansvar borde införas jämväl för den som ingår vad hos en bookmaker, varvid för sådan förseelse böter skulle bli det normala straffet, dock med skärpning till fängelse vid upprepande.

Totalisatorn har för Sveriges hästavel blivit av en så utslagsgivande betydelse, att det måste vara ett starkt allmänt intresse att den beredes ett effektivt skydd mot illegala utväxter. Ett sådant skydd är också i första hand *ett direkt statsintresse,* ty av det avdrag som göres från totalisatorinsatserna går lejonparten till statsverket och endast den mindre delen till den arrangerande hästsportsorganisationen. Detta är i synnerhet fallet med de högre omsättningarna på de större banorna, och det är just på dessa, som risken för en illegal vadhållning är aktuell. För varje insats, som på dessa banor går i bookmakers ficka i stället för att sättas i totalisatorn, undandrages staten och därmed i sista hand statens hästavelsvårdande uppgifter ett belopp mosvarande 14 procent av insatssumman. Man får en uppfattning om vad detta kan betyda, när man erfar att enbart under år 1943 till statsverket inlevererades 2 674 185 kronor från travtävlingar och 347 899 kronor från galopptävlingar, eller sammanlagt 3 022 084 kronor. Det är alltså icke blott sina egna utan främst statens intressen, som de totalisatorbeviljande hästsportsorganisationerna tillvarataga, när de söka undertrycka varje form av illegal vadhållning. Det synes därför vara en rimlig begäran, att dessa organisationer härvidlag från statens sida erhålla det stöd, som en tydlig och framförallt effektiv lagstiftning i detta hänseende innebär.

Motionerna behandlades av första lagutskottet, som inhämtade yttranden från överståthållarämbetet och länsstyrelserna i Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län, varjämte utskottet beredde Jockeyklubben och Svenska travsportens centralförbund tillfälle att yttra sig över motionerna. Överståthållarämbetet överlämnade, jämte eget utlåtande, yttranden från polismästaren, tjänstförrättande kriminalpolisintendenten och förste stadsfiskalen i Stockholm ävensom från tillförordnade extra stadsfiskalen B. Öhman och kri-

minalkommissarien R. D. Roberto därstädes. Länsstyrelsen i Malmöhus län fogade vid sitt yttrande dels ett utlåtande från poliskammaren i Malmö och dels ett gemensamt yttrande av Skånska fältrittklubben och Skånska travsällskapet. De sålunda inkomna yttrandena äro såsom bilagor fogade vid utskottets utlåtande. Av bilagornas innehåll må följande anföras.

Överståthållarämbetet framhöll bland annat, att det icke skulle svara mot det allmänna rättsmedvetandet att införa fängelse som normalstraff för bookmakeri. Ej heller i övrigt kunde ämbetet tillstyrka de i motionerna framförda förslagen.

Länsstyrelsen i Malmöhus län ansåg, att den begärda utredningen för närvarande icke syntes vara av behovet påkallad.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län avstyrkte den föreslagna skärpningen av straffbestämmelserna för bookmakeri men förklarade sig icke hava något att erinra mot att förfarandet uttryckligen beskreves bland olovliga lotteriformer i lagtexten.

Såväl *Jockeyklubben* och *Svenska travsportens centralförbund* som *Skånska travsällskapet* och *Skånska fältrittklubben* tillstyrkte motionärernas förslag om straffskärpning för bookmakeri.

I en från *chefen för lantbruksstyrelsens stuteribyrå* till utskottet inkommen promemoria med anledning av ifrågavarande motioner anfördes bland annat följande.

I syfte att förebygga uppkomsten av en utbredd och svåråtkomlig bookmakerirörelse i likhet med den, som sedan länge florerat i t. ex. Danmark, anser lantbruksstyrelsen motionärernas förslag om införande av fängelse som normalstraff välbetänkt. Lantbruksstyrelsen är av den bestämda uppfattningen, att bötesstraff icke utgör ett tillräckligt korrektiv mot ifrågavarande slag av illegal vadhållning, i all synnerhet som de bötesbelopp, vilka nu kunna utdömas, icke äro av någon betydelse för vederbörande ur vare sig ekonomisk eller eljest avskräckande synpunkt.

Statsverkets inkomster av totalisatorn äro betydande. Därest den illegala vadhållningen får möjlighet att utveckla sig, torde därmed avsevärda belopp komma att undandragas totalisatorn. Härigenom skulle statsverkets andel av totalisatoromsättningen reduceras. Främst av denna orsak ligger det i statens eget intresse att såvitt möjligt förekomma uppkomsten av och verksamt stävja illegala former av vadhållning.

Under åberopande av det ovan anförda vill lantbruksstyrelsen livligt tillstyrka det av motionärerna framlagda förslaget.

Utskottet anförde i sitt utlåtande i huvudsak följande.

Att vadhållning medelst totalisator faller under lotteriförordningens bestämmelser framgår av den i 1 § givna definitionen av lotteribegreppet. Sådan vadhållning får sålunda icke anordnas för allmänheten utan att Kungl. Maj:t lämnat tillstånd därtill. Kungl. Maj:t brukar också för ett år i sänder lämna tillstånd för åtskilliga travsällskap och andra sammanslutningar att anordna totalisatorvadhållning vid offentliga travtävlingar och kapplöpningar. Av de insatser som göras för deltagande i vadhållningen åligger det anordnaren att innehålla ett belopp, motsvarande tjugo procent av insatssumman. Större delen av sålunda innehållna belopp — i allmänhet fjorton procent av insatsernas summa — inbetalas till statsverket. Återstoden får den anordnande organisationen tillgodogöra sig för vissa närmare an-

givna ändamål, bland annat för anskaffande och tillhandahållande av pris vid trav- eller galopptävlingar. De belopp som genom totalisatorrörelsen tillföras statskassan äro betydande: för budgetåret 1944/45 beräknas de uppgå till 3 000 000 kronor. Härtill kommer statens andel i den nöjesskatt som utgår på inträdesbiljetterna till själva tävlingarna. Av totalisatormedlen tillföres större delen — för nyssnämnda budgetår ett beräknat belopp av 2 156 000 kronor — stuteriväsendets fond, medan återstoden anslås till olika ändamål berörande stuteriväsendet och hästaveln i riket. Även av de medel som tillföras stuteriväsendets fond ställes visst belopp — för budgetåret 1944/45 155 000 kronor — till Kungl. Maj:ts förfogande för diverse ändamål, ägnade att främja hästaveln.

Utskottet vill icke göra något uttalande om önskvärdheten i och för sig av att vadhållning medelst totalisator förekommer vid hästtävlingar eller förorda åtgärder, varigenom sådan vadhållning skulle vinna ytterligare spridning. Vad utskottet här ovan anfört ger emellertid vid handen att totalisatorverksamheten blivit av avsevärd betydelse för det allmänna och för rikets hästavel. Och då statsmakterna tillåtit sådan vadhållning måste det uppenbarligen anses vara ett samhällsintresse att rörelsen bedrives i legala former och att inkomsterna därav på avsett sätt komma det allmänna till godo. Därest illegal vadhållning förekommer eller kan väntas vinna insteg, böra fördenskull enligt utskottets mening åtgärder till förhindrande därav vidtagas. Från dessa utgångspunkter har utskottet tagit ställning till det genom förevarande motioner väckta spörsmålet om en effektivisering av lagstiftningen mot illegal vadhållning.

Av utredningen i ärendet framgår icke att illegal vadhållning för närvarande förekommer i större utsträckning i vårt land. Endast i ett fall har, såvitt kunnat utrönas, domstol fällt en person till ansvar för sådan förseelse. I motionerna liksom i flera av yttrandena däröver göres emellertid gällande, att illegal vadhållning vid hästtävlingar förekommer i betydligt större utsträckning än vad som blivit känt eller kan bevisas. Med hänsyn till de stora bevisningssvårigheter som föreligga vid brott av ifrågavarande beskaffenhet, kan den obetydliga åtalsfrekvensen icke berättiga till slutsatsen att företeelsen är sällsynt. Då den illegala vadhållningen enligt vad erfarenheterna från vissa främmande länder synas giva vid handen är svår att utrota sedan den väl vunnit insteg, bör lagstiftningen i ämnet, såsom motionärerna framhålla, givas sådan utformning att den verkar avskräckande för personer, vilka hava för avsikt att bedriva sådan vadhållning.

Motionärerna ha föreslagit sådana ändringar i gällande bestämmelser, att en tydlig definition av begreppet bookmakeri införes i lagen och att straffet för sådan förseelse skärpes. Härjämte har i motionerna ifrågasatts att straffansvar införes jämväl för de personer som anlita bookmakern genom att hos honom ingå vad.

Till motivering av förslaget i förstnämnda hänseende ha motionärerna anfört att frågan om lotteriförordningens tillämplighet på bookmakeri veterligen icke varit föremål för prövning i högre instans. Att illegal vadhållning av ifrågavarande slag är straffbar enligt lotteriförordningen kan emellertid icke vara föremål för tvekan. Att lotteriförordningen är tillämplig framgår med all tydlighet av den i 1 § upptagna definitionen av begreppet lotteri och bestyrkes därav att lotteriförordningen, enligt vad övergångsbestämmelserna utvisa, var avsedd att träda i stället för bland annat förordningen den 7 juni 1934 angående vadhållning i samband med tävlingar. Någon särskild bestämning av vad som skall förstås med bookmakeri synes alltså icke vara av nöden. Då vadhållning i samband med tävlingar i åtskilliga hänseenden skiljer sig från lotterier i allmänhet och delvis synes böra betraktas ur andra

synpunkter än dessa, kunde emellertid ifrågasättas att såsom i Danmark och Norge reglera sådan vadhållning i särskild författning vid sidan av lotteriförordningen. Genom en sådan ordning skulle bookmakeriets särskilda karaktär obestridligen framstå på ett klarare sätt än vad nu är fallet. Utskottet har dock icke funnit tillräckliga skäl föreligga att nu förorda en lagstiftningsåtgärd av sådan räckvidd.

Till stöd för yrkandet om straffskärpning för illegal vadhållning ha motionärerna åberopat dels att ett bötesstraff icke verkar tillräckligt avskräckande och dels att hus- och kroppsrannsakan eller anhållande icke skulle kunna tillgripas vid utredning av brott, därest frihetsstraff icke är det normala straffet för brottet.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att bötesstraffet icke i högre grad torde verka avskräckande för personer vilka bedriva illegal vadhållningsverksamhet. Man torde kunna utgå från att de belopp som omsättas hos en bookmaker och de vinster som denne kan draga av rörelsen i allmänhet äro så betydande att risken för ett bötesstraff icke verkar avhållande på honom. Större betydelse i sådant hänseende måste tydligtvis tillmätas bestämmelsen i 11 § att den som gör sig skyldig till förseelse mot lotteriförordningen går förlustig för lotteriet uppburna insatser. Mest ändamålsenligt torde emellertid vara att vidga möjligheterna att ådöma frihetsstraff för sådan förseelse. För närvarande kan frihetsstraff — fängelse i högst ett år — ifrågakomma blott vid upprepad förseelse eller då omständigheterna eljest äro försvårande. En framkomlig väg för vinnande av det angivna syftet synes vara att — på sätt även ifrågasatts i ett över motionerna avgivet yttrande — vidtaga sådan ändring av lotteriförordningen, att anordnande utan vederbörligt tillstånd av vadhållning vid tävlingar blir att bedöma enligt 10 § andra stycket även utan att där stadgade förutsättningar för ådömande av frihetsstraff behöva föreligga. Genom en dylik ändring skulle fängelsestraff ingå i den normala strafflatituden för bookmakeri. Enligt utskottets mening bör frågan om en skärpning på detta eller annat lämpligt sätt av straffansvaret för illegal vadhållning vid tävlingar göras till föremål för närmare utredning.

En straffskärpning av nu ifrågasatt innebörd synes icke i och för sig erforderlig för tillgodoseende av den av motionärerna i andra hand åberopade grunden för straffskärpningen. Enligt lagen den 12 maj 1933 om vissa tvångsmedel i brottmål kan hus- och kroppsrannsakan företagas hos den som är med skäl misstänkt för brott, varå efter lag kan följa straffarbete eller fängelse. Sådana åtgärder torde kunna tillgripas då grundad misstanke uppstått om förseelse mot lotteriförordningen i dess nuvarande lydelse, i varje fall om vederbörande polismyndighet har anledning antaga att omständigheterna vid förseelsen komma att bedömas som försvårande. Uppenbart är emellertid att polismyndigheterna iakttaga en viss återhållsamhet vid användandet av ifrågavarande tvångsmedel för utredning av brott, som i normala fall endast straffas med böter. Enligt utskottets mening är en sådan återhållsamhet också riktig. Med hänsyn härtill lärer den av utskottet ifrågasatta straffskärpningen jämväl vara ägnad att i praktiken underlätta uppdagandet av förseelser av nu ifrågavarande beskaffenhet.

Införandet av bestämmelser om straff för personer som ingå vad hos en bookmaker kan icke förordas av utskottet. En sådan utvidgning av straffbarheten torde icke äga stöd i den allmänna rättsuppfattningen.

Departementschefen.

Illegal vadhållning vid tävlingar torde visserligen icke förekomma i nämnvärd omfattning här i landet, och det kan därför måhända ifrågasättas om behov föreligger att höja det för anordnande av sådan vadhållning stadgade

normalstraffet, vilket liksom för övriga förseelser mot lotteriförordningen är dagsböter. Med hänsyn till vad i ärendet anförts från riksdagens sida vill jag likväl icke motsätta mig att straffet för anordnande av olovlig vadhållning vid tävlingar skärpes på sådant sätt, att fängelse kommer att ingå i normalstrafflatituden. Härigenom skulle straffets avskräckande verkan bliva kraftigare. Vidare torde, på sätt första lagutskottet framhållit i sitt nyss återgivna utlåtande, polismyndigheterna i sådan händelse bliva mera benägna att vid undersökning rörande illegal vadhållning företaga hus- eller kroppsrannsakan, något som givetvis är ägnat att underlätta uppdagandet av begångna förseelser.

För att den av riksdagen önskade verkan skall till fullo ernås torde emellertid en skärpning böra ske ej endast av straffet för anordnande av otillåten vadhållning utan även av straffet för främjande av deltagande i dylik vadhållning eller i utländsk vadhållning på sätt i 6 § första stycket lotteriförordningen angives. Däremot synes skäl knappast föreligga att i detta sammanhang även höja straffet för överträdelse av det i andra stycket av samma paragraf stadgade förbudet.

I enlighet med vad sålunda anförts har jag låtit inom handelsdepartementet utarbeta förslag till *förordning om ändrad lydelse av 10 § lotteriförordningen den 19 maj 1939 (nr 207)*. Förslaget upptager i första stycket en bestämmelse om att den som olovligen anordnar vadhållning i samband med kapplöpning eller annan tävlan eller som, på sätt i 6 § första stycket sägs, främjar deltagande i otillåten eller utländsk sådan vadhållning, skall straffas med fängelse i högst ett år eller dagsböter. I andra stycket ha nuvarande bestämmelser i 10 § upptagits med allenast de jämkningar, som föranledas av att bestämmelserna icke längre skola avse de i det föreslagna första stycket angivna förseelserna. Författningsändringen är avsedd att träda i kraft den 1 juli 1945.

Den sålunda förordade lydelsen av 10 § första stycket lotteriförordningen skulle alltså avse vadhållning vid alla slag av tävlingar och icke endast hästtävlingar. Även om behov av straffskärpning gjorts sannolikt allenast vad angår vadhållning vid hästtävlingar, torde det dock icke vara påkallat att i förevarande sammanhang göra åtskillnad mellan tävlingar av olika slag.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition inhämta riksdagens yttrande över nämnda författningsförslag.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Folke Lyberg.

Stockholm 1945. Kungl. Boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner.
450179